

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра геоморфології і палеогеографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

_____ В.І. Біланюк

“ _____ ” _____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕРОЗІОЗНАВСТВО

галузь знань _____ **10 Природничі науки** _____

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність _____ **106 Географія** _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____ **геоморфологія і палеогеографія** _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення _____ **географічний** _____

(назва інституту, факультету, відділення)

Розробник: Горішний П.М., канд. географічних наук, доцент кафедри геоморфології і палеогеографії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри геоморфології і палеогеографії

Протокол № 12 від “15” травня 2017 р.

Завідувач кафедри геоморфології і палеогеографії _____ (Кравчук Я.С.)

(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 2017 р

Схвалено Вченою радою географічного факультету

Протокол від “_21_” ___ червня ___ 2017 року № 5

“21” ___ червня ___ 2017 року

Голова

_____ (Біланюк В.І.)

(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний (освітній) рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва)	Нормативна
Модулів – 1	Спеціальність <u>106 Географія</u> (шифр, назва)	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр
Загальна кількість годин – 90		9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,5	Освітньо-кваліфікаційний (освітній) рівень: магістр	Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Лабораторні
		–
		Самостійна робота
		58 год.
		Індивідуальні завдання:
		год.
Вид контролю:		
залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 55%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: навчити студентів основ ерозіознавства (ерозії ґрунтів і яркової ерозії) та визначати основні чинники, які впливають на розвиток цих процесів.

Завдання: ознайомити із основними поняттями і загальними закономірностями ерозійних процесів; висвітлити питання механізму, основних факторів і методів досліджень ерозії ґрунтів; з'ясувати основні проблеми дослідження яружної ерозії; ознайомити із протиерозійними заходами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні поняття, механізм, закономірності, основні чинники та методи дослідження процесів ерозії ґрунтів і яркової ерозії

вміти: самостійно оцінювати вплив різних факторів на виникнення та розвиток процесів водної ерозії, зокрема виконувати оцінку потенційної ерозійної небезпеки схилів за морфологічними особливостями рельєфу; оволодіти методикою досліджень ярково-балкових форм, у тім числі комплексно характеризувати ярково-балкові системи за топографічними картами.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні закономірності ерозійних і руслових процесів. Ерозія ґрунтів

Тема 1. Вступ. Основні терміни. Історія зародження і розвиток ерозіознавства в Україні і світі. Види водної ерозії. Основні напрями досліджень ерозійних процесів.

Тема 2. Загальні закономірності ерозійних і руслових процесів. Ерозійно-руслові системи, їх структура і функціонування. Робота водних потоків як агентів денудації. Взаємний зв'язок процесів ерозії і акумуляції. Основні закони ерозійних і руслових процесів.

Тема 3. Механізм і закономірності прояву процесу ерозії ґрунтів. Крапельна ерозія. Дощова ерозія. Дрібноструменева ерозія. Змивання ґрунту в період сніготанення. Іригаційна ерозія.

Тема 4. Фактори ерозії ґрунтів. Кліматичні фактори. Ґрунтові і геологічні фактори. Рельєф як фактор ерозії ґрунтів. Вплив рослинного покриву.

Тема 5. Методи досліджень ерозії ґрунтів. Стаціонарні методи досліджень. Методика напівстаціонарних досліджень. Експериментальні дослідження поверхневого змиву ґрунту.

Змістовий модуль 2. Яркова (яружна) ерозія. Заходи боротьби з площинною і лінійною ерозією

Тема 6. Закономірності механізму яркоутворення. Яркоутворення як рельєфоутворюючий процес. Закономірності формування поздовжнього профілю яру. Етапи розвитку яру. Розвиток форм тимчасових потоків в горах.

Тема 7. Оцінка факторів яркової ерозії. Геолого-геоморфологічні фактори. Гідрологічні фактори.

Тема 8. Методи дослідження форм лінійної ерозії. Картомеричні методи. Дистанційні методи вивчення форм лінійної ерозії. Напівстаціонарні дослідження. Прогнозування зміни стану ярів.

Тема 9. Заходи боротьби з площинною і лінійною ерозією. Основні принципи захисту земель від ерозії. Проектування протиерозійних заходів. Агромеліоративні протиерозійні заходи. Лісомеліоративні протиерозійні заходи. Гідротехнічні протиерозійні заходи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальні закономірності ерозійних і руслових процесів. Ерозія ґрунтів												
Тема 1. Вступ	8	2				6						
Тема 2. Загальні закономірності ерозійних і руслових процесів	10	2	2			6						
Тема 3. Механізм і закономірності прояву процесу ерозії ґрунтів	8	2				6						
Тема 4. Фактори ерозії ґрунтів	11	1	4			6						
Тема 5. Методи досліджень ерозії ґрунтів	10	2	2			6						
Разом за змістовим модулем 1	47	9	8			30						

Змістовий модуль 2. Яркова (яружна) ерозія. Заходи боротьби з площинною і лінійною ерозією											
Тема 6. Закономірності механізму яркоутворення	12	2	2			8					
Тема 7. Оцінка факторів яркової ерозії	10	2	2			6					
Тема 8. Методи дослідження форм лінійної ерозії	12	2	4			6					
Тема 9. Заходи боротьби з площинною і лінійною ерозією	9	1				8					
Разом за змістовим модулем 2	43	7	8			28					
Усього годин	90	16	16			58					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика стоку наносів	2
2	Стаціонарні методи досліджень площинного змиву на Поділлі і Передкарпатті	2
3	Зональні (кліматичні) особливості форм яркової ерозії. Зональні і регіональні типи ярів	2
4	Антропогенні чинники утворення і активізації процесів яркової ерозії	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Побудова карти потенційної ерозійної небезпеки схилів	4
2	Картометрична характеристика ярково-балкової системи	4

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія зародження і розвитку ерозіознавства	4
2	Ерозійні процеси в Україні	4
3	Стік наносів рівнин	4
4	Стік наносів гірських рік	4
5	Оцінка потенційної ерозійної небезпеки	4
6	Моделювання ерозійних процесів	6
7	Класифікація схилів для протиерозійного проектування	4
8	Ерозійне районування території України	6
9	Яри басейну Дністра	4
10	Яркова ерозія на урбанізованих територіях	6
11	Типи ярково-балкового рельєфу	4
11	Основні принципи захисту земель від ерозії. Проектування протиерозійних заходів	2
12	Агромеліоративні протиерозійні заходи	2
13	Лісомеліоративні протиерозійні заходи	2
14	Гідротехнічні протиерозійні заходи	2
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

Лекції, на яких використовують методи – пояснювально-ілюстративний, проблемного викладу, порівняльний. Практичні завдання. Семінарські заняття. Самостійне опрацювання тем.

11. Методи контролю

Оцінка письмових робіт (модулі) та практичних робіт, виступів на семінарах і рефератів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
5	5	10	20	5	10	10	20	5	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	відмінно
81-89	добре
71-80	
61-70	задовільно
51-60	
*	незадовільно з можливістю повторного складання
*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* кількість балів для оцінок «незадовільно» визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

13. Методичне забезпечення

1. Горішний П. Навчальна програма, практичні і самостійні завдання з курсу «Ерозіознавство» для студентів географічного факультету. – Львів: Малий видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 14 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. География овражной эрозии / род ред. Е.Ф. Зориной. – М., 2006.
2. Заславский М.Н. Эрозиоведение. – М., 1983.
3. Ковальчук І.П. Стаціонарні, напівстаціонарні та експериментальні дослідження ерозійних процесів. – Львів, 1992.
4. Світличний О.О., Чорний С.Г. Основи ерозіознавства. – Суми, 2007.
5. Эрозионные процессы /Под ред. Р.С. Чалова. – М., 1984.

Допоміжна

1. Андрейчук Ю.М. Використання ГІС для оцінки впливу морфометричних характеристик рельєфу на потенціал ерозійної небезпеки (на прикладі басейну р. Коропець) // Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки. Львів, 2003. – С. 398-401.
2. Антощук М.Л. Принципи побудови карти крутизни схилів для обґрунтування ерозійної небезпеки сільськогосподарських земель // Укр. геогр. журн. 2001, №1. – С. 51-55.

3. Болюх О.И., Канаш А.П., Кит М.Г., Кравчук Я.С. Стационарное изучение плоскостного смыва в Предкарпатье. – Львов: Вища школа, 1976. – 138 с.
4. Горішний П.М. Морфологічний аналіз рельєфу для інженерних потреб (на прикладі Західного Поділля): Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.04/ Львів. держ. ун-т. - Львів, 1998. – 19 с.
5. Дедков А.П., Мозжерин В.И. Эрозия и сток наносов на Земле. – Казань, 1984.
6. Заславский М.Н. Эрозия почв. – М., 1979.
7. Ковальчук И.П. Эрозионные процессы на Вольно-Подольской возвышенности // Эрозия почв и русловые процессы. - М.: Изд-во Моск. ун-та. - 1983. - Вып. 9. - С. 42-54.
8. Ковальчук І.П. Регіональний еколого-геоморфологічний аналіз. – Львів, 1997.
9. Литвин Л.Ф. Морфологическая классификация склонов // Эрозия почв и русловые процессы. - М.: Изд-во Моск. ун-та. - 1983. - вып. 9. - С. 69-74.
10. Лопырев М.И., Рябов Е.И. Защита земель от эрозии и охрана природы. - М.: Агропромиздат, 1989. - 239с.
11. Любимов Б.П., Ковалев С.Н. Зональные и региональные виды оврагов // Геоморфология, 2006, № 1. – С. 11-19.
12. Светличный А.А., Черный С.Г., Швобс Г.И. Эрозиоведение: теоретические и прикладные аспекты. – Сумы, 2004.
13. Современная интенсивность внутриконтинентальной эрозии суши земного шара / М.И. Львович, Г.Я. Карасик, Н.Л. Братцева и др. – М., 1991.
14. Швобс Г.И. Формирование водной эрозии, стока наносов и их оценка. – Ленинград, 1974.

15. Інформаційні ресурси

1. ...